

Studium av kuppanfall mot östra
Mellansverige 1963

WWW.ARMEHANDBOK.SE

SERIE B

Denna sida är medvetet lämnad tom

Studium över kuppanfall mot östra Mellansverige 1963

Förord

Denna sammanställning baseras på ett originaldokument upphittat i Arméstaben organisationsavdelningens arkiv. Huvudansvaret för studien har varit flygvapnets 3 Eskader i samråd med sina armé- och marinkollegor inom IV. Militärområdet.

Dokumentet är avskrivet och inget är tillfört eller borttaget från själva studien.

Studien innehåller fler avdelningar än vad som här nedan visas, syftet med denna sammanställning har varit att visa ett händelseförlopp utifrån den tänkta fiendens operationsplan samt våra stridskrafter motåtgärder under några hektiska dagar i augusti 1963.

/Jan Sjöberg Uppsala 2015

Studium av kuppanfall mot östra Mellansverige 1963

I. Inledning

Det är troligt att ett sovjetiskt anfall mot Sverige föregås av en uppladdning med en gardering av gränsen eller med anfallsförberedelser i Centraleuropa. En uppladdning skulle medföra en viss förvarning för oss. Ett helt överraskande anfall bedömes därför mindre sannolikt.

Sovjet har emellertid ständigt insatsberedda stridskrafter organiserade och har därmed militära möjligheter att praktiskt taget utan förberedelse med överraskning anfälla Sverige – då med begränsade styrkor.

Ett sådant ”Törnrosa-alternativ” anses vara det för oss svåraste med stora möjligheter till initialframgångar för Sovjet. Det har därför valts som utgångsläge för denna studie.

II. Förutsättningar för studien

1. Anfallet mot Sverige insättes som ett kuppanfall och omfattar kustinvasion mot östra Mellansverige samt – utanför ramen för denna studie – eventuellt gränsinvasion i norr.
2. Sovjet förutsättes ockupera Finland först i samband med angreppet mot Sverige.
3. Sovjet avser i inledningsskedet endast utnyttja ett fåtal kärnladdningar med begränsad styrka mot rent militära mål.
4. Kuppöretaget insättes morgonen den 4 augusti 1963 (söndag)
5. Grundberedskap gäller för våra förband och enheter.
6. Flygföretag (luftlandsättning) anses upptäckta genom fredsorganiserad luftbevakning (bedömd förvarningstid 20 – 30 min).
7. Företag över sjön anses icke upptäckta inom ryskt territorialvatten (bedömd förvarningstid högst 9 tim).

III. Mål för studien

1. Planläggning för hur det stabsmässiga samarbetet mellan MB IV., CMKO och C E 3 bör bedrivas vid kupp.
2. Redovisning av hur förband ur milo, marinkommando och eskader bör samverka i ett kuppläge.
3. Granskning av nu gällande beredskapsplaner inom milo, marinkommando och eskader.
4. Önskemål för framtida inriktning av beredskapsfrågan inom Östra Mellansverige.

IV. Redovisning

1. Fiendens stridsplan.
2. Bedömd händelseutveckling redovisad dygnsvis.
3. Redovisning samverkan mellan IV. Milbefstab, CMKO stab och C E 3 stab samt kortfattade överväganden och redovisning av samverkan mellan stridskrafter ur armén, marinen och flygvapnet. (**Redovisas ej i denna skrift**)
4. Tänkbara åtgärder för att inom ramen för gällande bestämmelser förbättra insatsmöjligheterna vid kuppanfall. (**Redovisas ej i denna skrift**)
5. Synpunkter på beredskapens ordnande i framtiden. (**Redovisas ej i denna skrift**)
6. Förkortningar

1.

Sovjetisk stridsplan för anfall mot östra Mellansverige

1.1 Sovjets syfte

Sovjets syfte med ett kuppföretag mot östra Mellansverige är att ta Stockholmsområdet för att lamslå Riksledningen, Krigsmaktens högsta ledning samt den regionala ledningen i östra Mellansverige.

Att i första hand ta ett område Södertörn–Märsta–Norrtälje som utgångspunkt för fortsatta operationer, främst för att ta Uppland.

Sedan Uppland tagits igångsättes anfall främst norr Mälaren mot Örebroområdet.

1.2 Stridskrafter till förfogande intill dagen D+6

Arméstridskrafter

- 5 Motoriserade skyttedivisioner (mot skdiv)
- 2,5 Infanteridivisioner (utan tyngre fordon och materiel)(infdiv)
- 1 Luftlandningsdivision (lldiv)
- Lufttransportmedel för en luftlandningsdivision

Marinstridskrafter och invasionstonnage

- 2 Kryssare
- 12 Jagare
- 14 Fregatter
- 30 Ubåtar
- 100 Motortorpedbåtar (varav ca 30 robotbestyckade)
- 60 Minsvepare
- Specialtonnage för omkring ett regemente
- Fisketonnage för omkring ett regemente (inga fordon eller tyngre materiel)
- Handelstonnage för en motoriserad skyttedivision dagen D
- Ytterligare tonnage för en motoriserad skyttedivision dagen D+1

Flygstridskrafter och antal kärnladdningar

- Ca 1300 Flygplan av varierande typer
- 50st Kärnladdningar av varierande storlek

1.3 Operationsplan i stort

Sovjetiska armétridskrafter tar dagen D efter transport från sovjetiska hamnar och flygfält med en förstärkt motoriserad skyttedivision och en luftlandningsdivision Stockholmsområdet, hamnarna Norrtälje, Södertälje, St Vika och Nynäshamn samt Arlanda flygplats. Intill dagen D+6 överskeppas ytterligare 5 skyttedivisioner samt landsätts från luften ytterligare en division.

Efter dagen D landsatta styrkor tar ett brohuvud Södertörn–Märsta–Norrtälje samt är beredda ta Dalälven norr Gysinge och (eller) fortsätta anfallet norr Mälaren i riktning Örebroområdet.

Anfallen understöds av förband ur flygvapnet och marinen som bekämpar flyg- och marinbaser från vilka normalt styrkor kan operera mot Stockholmsområdet, fredsförband, mobiliseringsförråd, kommunikationer samt luft- och kustbevakningens spaningsorgan.

1.4 Insats av fartygsbaserade förband

Förband	Lämnar	Dag omkr kl	Transporteras med	Landstiger	Dag med början kl	Uppgift	Anmärkning
En motoriserad skytte division (MD1) 1) Utom ett förstärkt Regemente (mot skdiv Tallinn)	Estniska hamnar				D	MD1 Tar i första hand Stockholm. (i samverkan med 1. lldiv) och Norrtälje, i andra hand ett brohuvud Stockholm-Stäket-Märsta-Rimbo-Norrtälje	5 dygns underhållssäkerhet
a) Främre kuppstyrka (två bataljoner utom fordon och tyngre materiel)		D-1 0200	2 Handelsfartyg 2)	Stockholm	0400	Lamslå civila och militära ledningsfunktioner i Stockholm	Inga fordon
b) Bakre kuppstyrka (två bataljoner utom fordon och tyngre materiel)		D-1 0200	2 Handelsfartyg 2)	Stockholm (en bataljon) Norrtälje (en bataljon)	0800 0600	Del av II-förband kan komma att underställas	
c) Huvudstyrka		D 0300	Handelsfartyg Specialtonnage (för ett regemente utom en bataljon) Handelsfartyg	Stockholm V Ljusterö Norrtälje	1600 1500 1300		Fordon (stridsvagnar) och tyngre materiel

Not:

- 1) Chefen Motoriserad skyttedivision 1 leder operationerna i och norr Stockholm
- 2) Normal "östtrafik" på Stockholm

Förband	Lämnar	Dag omkr kl	Transporteras med	Landstiger	Dag med början kl	Uppgift	Anmärkning
<p><u>En motoriserad skytte division (MD2) 3</u> Utom två regementen (mot skdiv Riga)</p> <p>a) <u>Främre kuppstyrka</u> (en bataljon utom fordon och tyngre materiel)</p> <p>b) <u>Bakre kuppstyrka</u> (två bataljoner utom fordon och tyngre materiel)</p> <p>c) <u>Huvudstyrka</u></p>	Hamnar i Riga-bukten	D-1 0200	1 Handelsfartyg 4)	Södertälje	D 0400	<u>MD2</u> Tar hamnarna och övergångarna över Södertälje kanal Avväjer framträngande västerifrån mot kanalen	5 dygns underhållssäkerhet
		D-1 0200	2 Handelsfartyg 4)	Nynäshamn (bataljon) St Vika (bataljon)	0600 0600	Förstör radarstation Lästringe	Inga fordon
		D-1 1800	Specialtonnage (för en bataljon)	Hällsviken	1300		Fordon (stridsvagnar) och tyngre materiel
			Handelsfartyg Handelsfartyg Handelsfartyg	Södertälje St Vika Nynäshamn	1600 1300 1300		
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 1. Infdiv)(från Ösel)	Hamnar på Ösel	D-1 0100	Fiskefartyg	Öar Södertörns, Stockholms och Norrtälje skärgårdar	D 0900	Tag viktiga öar Förstör KA-anläggningar	Underhåll för 5 dygn Inga fordon, ingen tyngre materiel. Understöddes av lätta marinstridskrafter
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 1. Infdiv)(från Ösel)	Hamnar på Ösel	D+1 1300	Marinstridskrafter Fisketonnage	Stockholmsområdet Norrtäljeområdet	D+1 omkr 2200	Insättes för att rensa inloppen till Stockholm och Norrtälje	Underhåll för 5 dygn Inga fordon, ingen tyngre materiel. Understöddes av lätta marinstridskrafter
<u>Ett förstärkt motoriserat skytteregemente</u> (återstoden av MD1)	Estniska hamnar	D+1 0600	Handelsfartyg 5) Specialtonnage 5)	Norrtälje el Stockholm	D+2 0800	Underställs C MD1 (brohuvudet i Norrtälje utvidgas)	Underhåll för 5 dygn
<u>En motoriserad skytte division (MD3)</u> (division eventuellt från Kaliningradområdet)	Kaliningrad Liepaja Klaipeda	D+1 0600	Handelsfartyg 6)	Stockholm (Norrtälje)	D+2 0600	Tag Ekolsundsviken-Uppsala, beredd fortsätta i västlig eller nordlig riktning. Delar av MD1 kan komma att underställas	Underhåll för 5 dygn
<u>Två förstärkta motoriserade skytteregementen mm</u> (ur MD2)	Hamnar i Rigabukten	D+1 2400	Handelsfartyg 7) Specialtonnage 7)	Södertälje St Vika Nynäshamn (eventuellt Stockholm)	D+2 1800	Tag Södertörn	Underhåll för 5 dygn
<u>Arméstab</u>	Hamnar i Rigabukten	D+1 2400	Handelsfartyg 7) Specialtonnage 7)	Stockholm	D+2 1800	Leder operationer från fartyg i Stockholm	
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 1. Infdiv)(från Ösel)	Hamnar på Ösel	D+3	Fisketonnage	Norrtäljeområdet Nynäshamn-området	D+3	Förstärker förband i Norrtäljeområdet Tag öar Södertörns skärgård	Underhåll för 5 dygn Inga fordon, ingen tyngre mtrl

Förband	Lämnar	Dag omkr kl	Transporteras med	Landstiger	Dag med början kl	Uppgift	Anmärkning
<u>En motoriserad skytte division (MD4)</u> (division eventuellt från Leningradområdet)	Leningrad Viborg	D+3 1200 (D+4) 0800	Handelsfartyg Specialtonnage (för två bataljoner)	Norrtälje Stockholm (i andra hand hamnar på Södertörn)	D+4 2000 (reg) D+5 0400 (två reg)	Anfall genom MD3 och tag övergångarna över Dalälven (Gysinge-havet)	Underhåll för 5 dygn
<u>Underhållstransporter</u>							.. (D+5) – (D+6)
<u>En motoriserad skytte division (MD5)</u> (från Leningradområdet eller Kaliningrad)	Baltiska hamnar	D+4	Handelstonnage	Norrtälje Stockholm	D+5 Omkr 0500	Anfall norr Mälaren mot Örebro	Underhåll för 5 dygn

Not:

- 3) Chefen Motoriserad skyttedivision 2 leder operationerna på Södertörn
- 4) Ordinarie destination Västerås
- 5) Av MD1 tidigare använt tonnage
- 6) Icke tidigare använt tonnage
- 7) Av MD2 tidigare använt tonnage

Anmärkning: Förluster i tonnage icke medräknade

1.5 Insats av lufttransporterade förband

Förband	Transporteras med	Urlastar (landsättes)	Tidpunkt Urlastning (landsättn)	Uppgift	Anmärkning
<u>Ett luftlandsättningsregemente</u> (ur 1. lldiv)			D	Tag Bromma och Skarpnäck flygplatser. Besätt viktiga punkter i Stockholm	Underhåll för 5 dygn
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (direktlandning)	Bromma	0400	Tag flygplatsen. Besätt slottet och regeringsbyggnaderna	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Gärdet K1 (kompani)	0430	Besätt Grå huset, K1, militärbefälsbyggnaden Gärdet och Sveriges Radio	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (direktlandning och fallskärm)	Skarpnäck (kompani tar Elias)	0400	Tag flygplatsen, GPL Elias och Nackasändaren	
<u>Ett luftlandsättningsregemente</u> (ur 1. lldiv)			D	Tag flygplatserna Arlanda och Barkarby. Avväj framträngande mot Stockholm över Stäket-Steninge-Lunda	Underhåll för 5 dygn
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (direktlandning)	Arlanda	0400	Tag Arlanda flygplats Avväj framträngande över Arlanda-Lunda	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u> (utom ett kompani)	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Märsta	0400	Avväj framträngande över Steninge-Arlanda	
<u>Luftlandsättnings kompani</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Stäket	0430	Avväj framträngande över Stäket	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Barkarby	0430	Tag Barkarby flygfält	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u> (ur 1. lldiv)	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Vaxholm Oscar Fredriksborg	D 0430	Tag inloppen till Stockholm Nedkämpa personal ur KA	Underhåll för 5 dygn
<u>Ett luftlandsättningsregemente</u> (ur 1. lldiv)		Tullinge Berga Örlogsbas	D	Tag Tullinge flygbas och Berga Örlogsbas	Underhåll för 5 dygn
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Tullinge	0430	Tag Tullinge Flygbas	
<u>Luftlandsättnings bataljon</u>	Lufttrupp Eget transportflyg (fallskärm)	Berga, Muskö	0430	Tag Örlogshamn	

Förband	Transporteras med	Urlastar (landsättes)	Tidpunkt Urlastning (landsättn)	Uppgift	Anmärkning
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 2. Infdiv)	Lufttrp Eget transportflyg (direklandning)	Norrälje flygplats Arlanda	D+1 0400	1. Tag Rådmansölandet och inloppet till Norrälje 2. Förstärk om nödvändigt luftlandningsregemente (Arlanda, Märsta, Barkarby)	Underhåll för 3 dygn Ingen tyngre materiel, inga stridsvagnar
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 2. Infdiv)	Lufttrp Eget transportflyg (direklandning)	Bromma Skarpnäck	D+1 0600	Fullföljer tidigare luftlandningsregemente uppgift i Stockholm Tag viktiga platser i Stockholms inlopp	Underhåll för 3 dygn Ingen tyngre materiel, inga stridsvagnar
<u>Ett infanteriregemente</u> (ur 2. Infdiv)	Lufttrp Eget transportflyg (direklandning)	Tullinge	D+1 0400	Reserv: Beredd anfalla mot a) Stockholm b) Berga c) Nynäshamn	Underhåll för 3 dygn Ingen tyngre materiel, inga stridsvagnar
<u>Luftlandsättnings bataljon</u> (ur 1. Ildiv)	Lufttrp Eget transportflyg (fallskärm)	Älvkarleby	D+2 0400	Tag övergångarna över Dalälven NO Älvkarleö	Efter ilastning Barkarby
<u>Luftlandsättnings bataljon</u> (ur 1. Ildiv)	Lufttrp Eget transportflyg (fallskärm)	Maltön (Gysinge) Bännbäck Färjan	D+2 0400	Tag övergångarna över Dalälven Öst Bäsinge	Efter ilastning Bromma
<u>Luftlandsättnings bataljon</u> (ur 1. Ildiv)	Lufttrp Eget transportflyg (fallskärm)	Hjulsta, Kvicksund	D+2 0400	Tag broarna	Efter ilastning Tullinge
<u>Underhållstransporter</u>					(D + 3) – D + 6)

Anmärkning: Förluster av transportflygplan icke medräknade.

1.6 Insats av marinstridskrafter

Två eskadrar (vardera 1 kryssare och 4 jagare) bildar fjärrskydd för transporterna mot anfall från syd och väst.

I vardera transportenheten skall 3 fregatter bilda närskydd. Motorkanonbåtar och mindre artillerifartyg skall understödja verksamheten i Svenska skärgården

Ubåtar grupperas i anfallsrutor i anslutning till utloppslederna i Stockholms södra skärgård från Landsort till Sandhamn.

Svenska sjöstridskrafterns förflyttning från södra Östersjön skall förhindras.

1.7 Insats av flygstridskrafter dagen D

Fiendens resurser

Ca 1300 flygplan av olika typer kan fienden disponera för anfallet mot Sverige. Av dessa är ca 700st medeltunga bombflygplan av typen Badger som kan medföra en bomblast om max 10 ton.

Hälften av disponibla flygplan bedömes kunna insättas mot östra Mellansverige. Den andra hälften anses fienden insätta mot övriga delar av landet. I medeltal beräknas två företag/dygn kunna utföras av varje i operationen deltagande flygplan.

Huvuddelen av de mål som bör bekämpas inledningsvis anfallas fördelaktigast med bomber. Härav följer att den väsentligaste insatsen måste utföras av Badger-förband, som kan insättas i två vågor om ca 350 flygplan under dagen D.

Utöver Badgerförbanden disponerar fienden ca 600 mindre flygplan (huvudsakligen jakt- och attackflygplan med mera begränsande räckvidder), av vilka hälften bedömes kunna insättas mot östra Mellansverige. Dessa flygplan är till en del mindre lämpliga för insats med bomber och samtliga har avsevärt mindre bombkapacitet än Badger. Vissa av dem saknar bombsikten men kan fälla kärnladdningar med erforderlig precision i till exempel topprollsanfall. Därutöver kan dessa flygplan insättas i attackanfall med raketer. På grund av de valda målens karaktär under dagen D (i huvudsak endast mål lämpade för bombanfall) bedömes fienden inte finna lämpliga anfallsmål för alla dessa flygplan. Ca 100 kan dock insättas i bombanfall och ca 200 i jaktstrep. Fiendens användning av här nämnda flygplan har i denna studie icke detaljstuderats. Det har bedömts att fienden med jaktstrep sökt uppnå ett starkt flygtryck över sitt invasionsområde samt att de bombförande flygplan förstärkt insatsen av Badgerförbanden, främst mot de mål som ”blev över” efter dessas anfall, det vill säga arméns fredsförband.

Fiendens målval

Fiendens första anfallsvåg – 0400 – måste riktas mot de mål som på kortaste tid efter larm kan påbörja spridning och därför icke med rimlig styrkeinsats och utsikt till avgörande framgång kan bekämpas av en andra anfallsvåg. Sådana mål är i första hand flygplan, rustade och avrustade, fartyg samt inneliggande fredsförband vid arméns fredsförlägningsplatser.

Med hänsyn till målens värde i kuffförsvaret och deras förmåga till snabb spridning vid de fortsatta anfallen bör de prioriteras enligt ovan.

Anfallsvåg nr 2 bedöms kunna insättas tidigast kl 1000–1200. Anfallsvågorna bör insättas koncentrerat för att nå maximal överraskning respektive minska försvararens motverkan.

När anfallsvåg 2 insättes finns ett luftförsvaret organiserat av kvarvarande jaktflygplan (ca 50st). Ca 80 % (40st) av dessa bedömes kunna insättas mot anfallsvåg 2. Varje flygplan torde i medeltal kunna skjuta ner 1,5 fiendligt bombflygplan, varför anfallsvågen reduceras med ca 60 bombflygplan och herefter består av 290 bombflygplan.

Insats mot flygbaser

För att med 80 % sannolikhet slå ut ca 85 % av de krigsflygplan som normalt befinner sig på nedanstående baser erfordras minst en insats av bombflygplan som framgår av tabellen nedan. Efter bekämpningen oskadade flygplan redovisas i kolumn 3.

Förutsättning!

1.

Flygplan står fredsmässigt uppställda i trähangarer (på baserna Bråvalla, Tullinge och Uppsala dock i berghangarer).

2.

Fienden sätter in ett varierande antal flygplan mot varje bas med 36 x 100kg sprängbomb/flygplan (optimalt vapenalternativ trots att flygplans fulla bärkraft icke utnyttjas). Fällning med optiskt sikte från 500m höjd.

3.

På berghangarbaserna kan någon effekt av anfall med konventionella vapen icke förväntas mot flygplan. Dessa baser måste därför elimineras på annat sätt.

4.

Väderleken förutsättes icke inverka menligt på operationens genomförande. För att bedömt resultat skall erhållas erfordras en molnhöjd av lägst 600m och sikt över 10km vid respektive mål.

Insats mot flygbaser

Anfallsmål (fredsbaser)	Antal fällande bombflygplan	Bedömd verkan: Kvarvarande oskadade flygplan	Anmärkning
Hässlö	25	5	
Malmslätt	30	7	
Karlsborg	30	8	
Sätenäs	15	6	
Barkarby	-	- 1)	Luftlandsättning
Nyköping	40	10	
Kalmar	50	5	
Bråvalla	-	45 2)	Kärnladdning 20Kt
Söderhamn	25	5	
Uppsala	-	20 3)	Kärnladdning 20Kt
Tullinge	-	0	Luftlandsättning
	215	111 Varav jaktflygplan ur E3 ca 70st	

Not:

- 1) Inga flygplan fredsuppställda
- 2) Kärnladdningsanfallet mot Bråvalla bedömts misslyckat
- 3) Anfallet mot Uppsala resulterade i att 20 flygplan blivit instängda minst 24 timmar.

Utöver mot fredsbaserna insätter fienden anfall mot Visby-basen i avsikt att omöjligöra vårt utnyttjande av denna. Härfor erfordras ca 15 bombflygplan med minbomber (fällning med optisk sikt från 500m höjd).

Totalt erfordras 230 flygplan i fällningspunkterna. Som marginal för tekniska fel, felnavigering med mera har beräknat antal bombflygplan i fällningspunkterna ökats med 10 %.
Antal bombflygplan som behöver insättas i operationen blir således ca 250st.

Insats mot marina mål

Anfallsmål	Antal fällande flygplan	Verkan	Anmärkning
Skeppsholmen	20st 1)	CMKO + CÖVS Kansli skadat. 10 Fartyg sänkta	
	+30st 2)	10 Fartyg sänkta	
Södertörnsbasen	20st 1)	Kajer vid Vitså förstörda, diverse trängfartyg sänkta.	
	+20st 2)	Gålöbasen Muskötunneln	Kärnladdning 20Kt Kärnladdning 20Kt
Oscar Fredriksborg		KA1	Kärnladdning 10Kt
Karlskrona	40st 1) 50st 2)	CMKS kansli och fartyg skadade	Ur andra enheter

Not:

- 1) Våg 1 - 0400
- 2) Våg 2 - 1200

Insats mot fredsförband och staber

Anfallsmål	Antal fällandeflygplan	Verkan	Anmärkning
I1	20	Kanslibygnader och kaserner raderade	1. Vågen
K1	10	”	”
IV. Militärbefälsstab	10	”	”
S1	20	”	”
I4	50	”	2. Vågen
P1	50	”	”
P10	50	”	”
I1	20	”	”
S1	20	”	”
I14	50	”	”
	60		1. Vågen
	240		2. Vågen

1.8 Insats av flygstridskrafter dagen (D+1) – (D+6)

Fiendens resurser

Efter 2:a anfallsvågen dagen D var fiendens Badgerförband, som insatts mot östra Mellansverige, reducerade till ungefär 200 flygplan, sedan E3 kvarvarande resurser kraftsamlats mot inflygande bombförband. Fiendens jakt-attackflygplan har bedömts lida endast mindre förluster.

Fiendens målval

En fortsatt bekämpning av våra rörliga stridskrafter torde icke vara stridsekonomiskt försvarsbart sedan våra förband genomfört spridning. Fienden torde därför under D+1 och under de närmast följande dygnet förlägga tyngdpunkten av sina bombanfall mot våra kommunikationer i avsikt att försvåra vår tillförsel av arméförband från angränsande områden.

Härutöver torde fienden insätta jakt- och jaktattackflygplan mot invasionsområdet i avsikt att försvåra vår fortsatta mobilisering och våra förbands möjligheter att samla sig och uppträda såväl till lands och till sjöss som i luften.

Fiendens taktik

Fienden måste i sina fortsatta flygoperationer ta hänsyn till det luftförsvar som efter hand vuxit av resterande delar av E3 samt av tillförda förstärkningar från E2 samt E4. Hans möjligheter är därvid främst att med jaktsvep söka nöta ut vårt luftförsvar samt att till tiden koncentrera insatser med bomb- och attackflygplan i avsikt att minimera våra möjligheter att komma åt dessa.

Därutöver lägga synnerlig vikt vid att försvåra E3 insats mot luftlandsättningsoperationen av en luftransporterad infanteridivision på de av fienden tagna baserna Arlanda, Bromma, Barkarby och Tullinge. Hans möjligheter härtill är emellertid mycket begränsade beroende på hans jaktflygplans korta aktionstider över de områden där E3 motverkan mot luftlandsättningsoperationer insättes.

Vädrets inverkan på fiendens flygoperationer

Inte heller under dagen D+1 eller de närmast följande dagarna har vädret förutsatts kunna menligt påverka fiendens flygoperationer. Mot bakgrunden av årstidens normalt stabila väderlek och fiendens möjligheter att igångsätta kuppanfallet direkt ur utgångsgrupperingen vid den för honom gynnsammaste tidpunkten, har denna förutsättning bedömts som rimlig.

1.9 Omloppstider (beräkningsgrunder)

I. Handelsfartyg (15 knop)

Tallinn – Stockholm	~40tim
Riga – Stockholm	~50tim (2 dygn)
Leningrad – Stockholm	~60tim (2,5 dygn)
Lastning och lossning	10-20tim

II. fiskefartyg

Ösel – Östra Mellansverige	~24tim
----------------------------	--------

III. Specialtonnage (15 knop)

Ösel – Östra Mellansverige	~24tim
Tallinn – Östra Mellansverige	~30tim
Riga – Östra Mellansverige	~40tim

IV. Transportflyg

Baser Sovjet – Östra Svealand	24tim
-------------------------------	-------

1.10 Bedömd styrketillväxt D – (D+6)

	D	D+1	D+2	D+3	D+4	D+5	D+6
Landsättning	En lldiv En mot skdiv Ett infreg	En infdiv Ett infreg	Två mot skdiv	Två infreg	En mot skdiv	En mot skdiv	-
Styrke- tillväxt	<u>Summa</u> <u>förband</u>	En lldiv En mot skdiv En infdiv Två inf reg	En lldiv Tre mot skdiv En infdiv Två infreg	En lldiv Tre mot skdiv Två infdiv Ett infreg	En lldiv Fyra mot skdiv Två infdiv Ett infreg	En lldiv Fem mot skdiv Två infdiv Ett infreg	En lldiv Fem mot skdiv Två infdiv Ett infreg

1.11 Synpunkter på Sovjets stridsplan

Åtgärder för att lamslå central och regional ledning

Riksstyrelsen och Högkvarterets ledning torde icke kunna göra sig gällande under de första tre dygnen eftersom viktiga platser i Stockholm under första dagen besätts av sovjetiska trupper och eftersom förflyttningar landvägen från Stockholmsområdet försvåras.

Bekämpningen av militärbefälsbyggnaden i Strängnäs torde icke allvarligt försena militärbefälhavarens ledningsmöjligheter. Insättes lufttrupp överraskande mot Strängnäs (bataljon), försämras troligen läget avsevärt och delar av militärbefälsstabens personal slås sannolikt ut.

Åtgärder för att nedkämpa Svenskt flyg

Fiendens anfall mot E3 gav ett utfall av ca 70 % förstörda flygplan. De efter bekämpningen återstående flygplanen kunde dock åsamka fienden förluster som sedda i relation till hans begränsade resurser var allvarliga för operationens fullföljande. Så till exempel kan ifrågasättas om till exempel den luftlandsättning av en infanteridivision som fienden genomförde D+1 på Arlanda, Bromma, Barkarby och Tullinge över huvudtaget skulle kunna genomföras.

Anledningen till att ca 30 % - av E3 flygplan överlevde bekämpningen var främst att de flygplan som stod uppställda i berghangarer icke skadades i större utsträckning. För att eliminera även dessa flygplan skulle fienden antingen behövt fälla kraftigare kärnladdningar (storleksordningen 100kt) mot berghangarerna eller förstöra flygplan med luftlandsatt trupp. Med hänsyn taget att fienden icke ansetts kunna använda så starka kärnladdningar i närheten av städerna Norrköping och Uppsala, återstår endast luftlandsättningsalternativet.

Fiendens anfallsplan borde alltså upptagit luftlandsättning av ett kompani på vardera baserna Uppsala och Bråvalla med uppgift att förstöra berghangarerna stående flygplan. Dessa kompanier bör kunna tagas från de bataljoner som landsätts på Arlanda och Tullinge och får efter uppdraget anses som förlorade.

Åtgärder för att nedkämpa Svenska marinstridskrafter

Förutom i det inledande skedet har avdelade flygstridskrafter icke anfallit Svenska sjöstridskrafter. Med rörlig bastaktik och fartygen – som vid denna studie är fallet baserade inom MKS krävs särskilda åtgärder för att få utdelning. Såväl spaning som attack, vilka genom en särskild organisation kan samordna sin verksamhet erfordras.

Åtgärder för att förhindra mobilisering av Svenska armé- och kustartilleriförband

Genom den prioritering beträffande målval som gjorts bekämpas icke svenska mobiliseringsförråd. Av fredsförband och staber anfaller icke alla i första vågen dagen D. Mobilisering av Svenska armé- och kustartilleriförband torde därför kunna försiggå utan långvariga förseningar i de områden som icke ha infiltrerats av fiendens trupper.

Åtgärder för att säkra inloppen till framförallt Stockholm

Möjligheterna att utveckla det inledande kuppföretaget och nå fortsatt framgång diskuterades ingående. Den sovjetiska planen måste därvid innehålla sådana åtgärder att inseglingen till Stockholm med flera hamnar kan tryggas för andra, tredje ock så vidare "vågens" fartyg. Effektiva spärrar mot rörliga sjöstridskrafter måste byggas upp med landuppställda rörliga stridskrafter och minor, nautiska och minröjningsåtgärder måste vidtagas och övervakning av leder och inlopp måste ordnas.

Stridsledning av flygplan och luftskydd måste organiseras.

Fartygsburna vapen och teletekniska hjälpmedel torde endast under mycket kort tid kunna ersätta landuppställda dylika på grund av fartygens begränsade rörlighet och skydd i ett "främmande" skärgårdsområde.

Denna materiel är omfattande och konsolidering av verksamheten torde kräva tid. Företaget blir mera komplicerat och frågan är om inte de framgångar fienden inledningsvis vann så småningom byts i stora svårigheter att hålla företaget flytande just genom att det gått för snabbt. Det är inte säkert att ökade resurser kan kompensera.

Åtgärder för att säkra och avregla brohuvudet

Den Svenska styrketillväxten i fråga om arméstridskrafter kräver minst en motsvarande styrketillväxt på sovjetisk sida om brohuvudet skall kunna säkras och användas som bas för fortsatta operationer. Avgörande synes vara om de två sovjetiska divisionerna utan allvarligare förluster kan landstiga dagen D+3, vilket starkt ifrågasätts. Möjligheterna att effektivt avregla brohuvudet med hjälp av lufttrupp och flygstridskrafter är begränsade, då ett stort antal transport- och bombflygplan troligen har förstörts redan under de tre första dygnen.

2.

Bedömd händelseutveckling redovisad dygnsvis Svenska stridskrafter

2.1 Första anfallsdagen

Central larmning

Den första indikationen på den kupp som studerats är luftbevakningens rapport om anflygning av ett stort antal flygplan 0330. Denna rapport bedöms klockan 0345 nå CE 3 som beordrar beredskapssteget ”Givakt” för 3. Flygeskadern. Ordern bedöms nå flottiljerna omkring 0400.

Rapporten beräknas klockan 0350, via VO vid försvarsstaben, nå ÖB eller CFst, som beordrar beredskapssteget ”Givakt” för krigsmakten.

Denna order bedöms kl 0430-0500 nå försvarsområden, förband och enheter inom IV. Militärområdet – MKO.

I studerat läge kan det bli omöjligt att centralt fatta beslut om amob (allmän mobilisering) och att distribuera en sådan order, beredskapslarm, via Sveriges Radio i Stockholm. Det ankommer därvid på CB att ge beredskapslarm så fort krigsutbrottet kan konstateras. Även CB kan bli låst inom Stockholmsområdet.

Den högre myndighet utanför Stockholm som beräknas först få lägets allvar klart för sig är MB. Det är angeläget att MB står i god kontakt med CB, så att MB kan avkräva CB ett beslut om att ge beredskapslarm, och att förutsättningar finns att offentliggöra beslutet. Övriga MB – CB i landet bör orienteras.

IV. Militärområdet

Ordern från ÖB om intagande av beredskapssteget ”Givakt” torde nå militärbefälsstaben – vakthavande kryptör, som finns förlagd i stabsbyggnaden – under pågående flyganfall strax efter 0400. VO i Strängnäs torde uppmärksamma flyganfallen mot stabsbyggnaden. Ordern om ”Givakt” torde kunna ges av VO, eventuellt från hemmet.

Likaså larmas stabens personal 0400-0500.

Beroende på skadeläget efter flyganfallen upptas stabsarbetet vid staben, på P10 eller i civila kontorsutrymmen i Strängnäs omkring kl 0700. Under påföljande dag flyttar militärbefälsstaben till befälhavaren Fo43 GPL, varifrån ledning utövas.

Fo46-SK

A.

Åldersklassen ur KA1 är förlagd enligt följande:

Spärrbataljon (~400) Mellsten, Nåttarö och Bodskär

Kustjägarskolan (~200) Hamnskär

Minutläggningsdivision (~50) Oscar Fredriksborg

B.

I samband med (omedelbart efter) kärnvapenexplosionen över Oscar Fredriksborg 040400 larmas VO samt därefter gripbar stabspersonal i Vaxholms- och Stockholmsområdet.

Vakthavande officer (VO)(försvarsområdesbefälhavare, chef Stockholmskustartilleriförsvar eller stabschef) beordrar ”Givakt”. Tillsynsmän vid befästningar (ytterförläggningar) larmas.

C.

Uppehållsplatsgrupp (chef I. sektion med flera) inträffar i GPL Tage omkring 040600.

D.

Samband söks med MB IV. Och CMKO för att utverka att permittenter ur KA1 via radio och TV dirigeras till Dalarö, Saltsjöbaden och Åkersberga (Österskär). Polisen i Handen och Åkersberga kontaktas i samma syfte.

Personal ur spärrbataljon och minutläggningsdivision visas därvid i första hand till Dalarö och kustjägarskolan till Åkersberga.

Samband ordnas med ytterförläggningar.

E.

Verksamheten enligt kuppförsvarsplan igångsätts, varvid om möjligt minspärrtropp och pjäser i anslutningar till dessa bemannas i första hand.

Upplysningsplatser bemannas och beordras leda inryckande till platser enligt punkt D ovan samt till Stavsånäs. Inryckande omdirigeras i övrigt med hänsyn till läget.

Sjötransportmedel i tillgänglig omfattning beordras till platser enligt punkt D ovan.

F.

Beredskapsplutoner/Lv3 har förstärkt bevakningen i anslutning till Lv3 kasernområde 040500.

Beredskapspluton/KA1 (Mellsten) förbereder verksamhet med stridsmedlen på Nåttarö och Mellsten från 040500.

Minutläggare ur Minutläggningsdivision/KA1 beordras 041100 avgå till Huvudholmen för ombordtagning av flytminor och har 041600 lagt ut dessa i inloppet mellan Ängsholmen-Värmdö. Fortsätter efter minkomplettering vid Bergholmen med minering i samma inlopp (mot Stockholm).

G.

Kuppförsvarfsförband och bevakningsstyrkor samt personal för underlättande av mobilisering har till ca 50 % intagit ursprungsgrupperingen omkring 041600. Styrkorna kompletteras efter hand under natten 4-5/8.

En pluton/Kustjägarskolan till Fobef-CSK förfogande på norra Värmdö från 041600.

H.

Inom Fo46 landsatt fiende bedöms 050400 i stort sett ha nått följande mål:

- Norrtälje- inklusive Lv3 Depå taget
- Fienden håller Bergshamrabron
- Nynäshamn och St Vika tagna – ingen nämnvärd utbredning på dessa platser
- Strider på Arholma, Hamnskär, Söderarm, Korsö, Nåttarö – läget oklart, men syns utvecklas i för oss ogynnsam utveckling.

I.

Våra kuppförsvarfsförband intakta på följande platser:

- Minspärtrupp AH1
- Minspärtrupp SA och batteri LE
- Luftvärnstropp BR (en pjäs)
- Minspärtrupp LB1 och LB2
- Batteri NÅ (en pjäs)
- Minspärtrupp MS1
- Batteri M2 (utöver kuppförsvarfsplan) bemannat av beredskapspluton/KA1

Fo44

Detaljutvecklingen av strider med mera inom Fo44 har ej studerats. Försvarsområdestropper bestående av polisstyrkor, hemvärnsförband och de delar av K1, I1 och Ing1 åldersklass som efter hand inställer sig under förmiddagen, insätts för att ta skyddsföremål inom staden och för att slå delar av de landsatta förbanden. Blott begränsade resultat kan förväntas.

Fo47/48

Kl 1100 insätts 50 man ur AUS – övriga elever beräknas begivit sig till sina mobiliseringsplatser – för spaning mot Arlanda–Märsta. Fiendens främsta förband, som bevakar vägarna fastställs omkring kl 1500. Förbandet får fram patrull till flygplatsens norra skogsbyn kl 1900.

Av de delar ur S1 åldersklass som inställer sig under förmiddagen avdelas den personal till GPL som skall utgå vid mobilisering. Personalen sänds iväg kl 1400. S1–AUS bevakas av stabsbiträdesskolan med flera.

Vid P1 organiseras intill kl 1400 de delar av åldersklassen som ej blivit innesluten i Stockholm under permissionen, i ett med stridsvagn förstärkt kompani. Kompani insätts av fobef, på MB order, för att ta Stäket. Kompani hejdas 1000m väster om bron kl 1630.

Fo43

Fobef beordras att med förstärkt kompani ur P10 (jämfört med P1) och reducerad bataljon ur I4-INFSS ta Södertälje. Anfallande förband hejdas under eftermiddag i linjen Taxinge-Vagnhärad.

Hemvärn

Hemvärnet inom militärområdet fullgör planlagda bevakningsuppgifter. Under förmiddag finns en spaningsorganisation, ehuru glest, som täcker ytan.

Mobilisering

Värnpliktiga boende inom Stockholmsområdet kan ej inställa sig till mobiliseringsplatser utanför Södertälje-Stäket-Arlanda-Roslagskulla. Personalstyrkan vid förband som mobiliserar inom fo47/48 och 43 blir därigenom reducerad.

Mobiliseringen försvåras starkt inom fo44 och fo46. Den påbörjas inom militärområdet i deras helhet.

MKO

A. MKO Stab

CMKO stab skall enligt planerna för fredstillstånd vid larm samlas på Skeppsholmen, varifrån en avdelad operativ grupp omedelbart sändes till krigsuppehållsplats för att därifrån börja leda 1:a och 2:a mobiliseringsdygnens operationer med den rustade delen av flottan. Återstoden av staben planeras att kvarstanna på Skeppsholmen, huvuddelen cirka 12 timmar och en mindre del cirka 3 dygn för att övervaka och leda mobilisering.

CMKO stationssignal beräknas flytta till krigsuppehållsplats 2-12 timmar efter beredskapslarm.

Fiendens markoperativa anfall mot Stockholm, flyganfall mot Skeppsholmen och BÖS kommer sannolikt att medföra att endast omkring- 1/3 av stabspersonalens kommer att kunna ta sig fram till Skeppsholmen vid 5-tiden och att samband endast kan nås utåt med mb och uk-radio. Cirka 1/3 av stabspersonalen kommer att efter 2-5 timmar infinna sig på krigsuppehållsplats, återstående 1/3 bedömes inställa sig på krigsuppehållsplats eller gå förlorad. CMKO med en krigsduglig stab kan beräknas fungera från krigsuppehållsplats från omkring kl 0900.

B. Rustade krigsflottan

Den rustade krigsflottan i Skåne- och Blekingehamnar med mindre förluster, stridsberedd och i högsta gångberedskap eller under gång nordvärt i Östersjön från kl 1000. Fartygen med ca 80 % av krigsbemanning.

C. Bevakningsområde 5, 7 och 8

CBO 5, 7 eller 8 eller ställföreträdare på sina krigsuppehållsplatser från kl 2000.

Delar av marinens kustbevakning börjar fungera från samma tidpunkt.

D. BÖS

Personalen på själva BÖS relativt stora förluster kl 0400. På BÖS kommenderad stampersonal tillhörande MKO i sina hem vid anfallet kl 0400. När beredskapslarm går kommer dessa enligt gällande order att bege sig direkt till det fartyg där de är krigsplacerade med inställelse via Skeppsholmen. Kringgångstransporter till sjöss över Stockholms vatten är förutsedda för en avstängning av landtransport vid Hammarbyleden.

Till Östra Hamnholmen och Muskö förberedd bevakningspersonal kommer icke ut. Medför att CMKO uppehållsplats på Märsgarn får svag bevakning.

Mobilisering av avrustade örlogsfartyg kommer att försenas några timmar.

E. Spridning och rustning av fartyg

Ett 20-tal fartyg i malpåse vid ÖVS kommer att sänkas eller skadas (=25 % av fartygsbeståndet). Återstoden av fartygen kommer att spridas enligt gällande planer inom 24 timmar, varvid beräknade bevakningsstyrkor blir cirka 50 % av planlagda.

Av planlagd snabbrustning av hjälpminfartyg kommer ett att kunna vara operationsklart i Valdemarsvik kl 2000, ett kommer att vara utslaget.

F. Mobilisering i övrigt

Bedöms kunna förlöpa relativt ostört utom för två utdepåer av 30 (Skeppsholmen och Roslagskulla).

G. Fredsrustade förråd

För operationsviktig materiel i funktion från kl 2000 2: anfallsdygnet.

E3

A. Larmets igångsättning

Kl 0330-0340: Stora okända flygförband upptäcks av luftbevakningen.

Jal 01 orienterar bland annat VO E 3. VO E 3 orienterar CE 3, som beslutar att "Givakt" skall anbefallas.

0345-0400: VO E 3 verkställer larmning av eskaderstaben samt E 3 flottiljer jämte O5.

Larmningen bedöms genomförd omkring 0400, när baserna anfalles.

B. E3 stab

CE 3 med stab beger sig till krigsuppehållsplats, luftförsvarscentral O2 (lfcO2). Tullinge är vid ankomsttiden (0530-0630) besatt av fienden.

Genom att flottilj är larmad torde varning kunna ges, så att större delen av eskaderledningen icke faller i fiendens händer.

Eskaderledningen samlas omkring kl 0730-0800 i R188 (radartropp 188) operationsrum för en första orientering och för direktiv till förbanden. Eskaderledningen stannar där tills läget klarnat och beger sig därefter flygledes till Skå-Bråvalla till luftförsvarscentral O1 (lfcO1). CE 3 bedömes kunna övertaga ledningen i luftförsvarscentral O1 (lfcO1) omkring 1200.

C. Stridskrafter till förfogande

0330-0340: "Fiskrote" med basförband.

Fredsluftbevakningen i verksamhet samt stridsledningsförband för ledning av fiskrote.

Roten startas vid första upptäckt av de anflygande förbanden kl 0330-0340.

Roten kan identifiera de inflygande förbanden före territorialgränsen och torde genom fiendens åtgärder invecklas i strid.

0400-0730:

Genom fientlig bekämpning har eskaderns tillgängliga flygförband reducerats till cirka 70 kvarvarande jaktflygplan och cirka 10 spaningsflygplan. Av jaktflygplan på Uppsala är cirka 20 instängda i berghangaren och kan icke insättas förrän 2: dygnet. Därtill kommer sambandsflygplan + enstaka transportflygplan. Fram till 0730 växer en insatsberedd styrka upp, så att cirka 80 % av 50 jaktflygplan (~40 jaktflygplan) och 8 spaningsflygplan, kan insättas i strid omkring kl 0730. Baskompanierna är i stort sett intakta, med viss reducering på basmateriel. Stridsledningsförbanden är intakta.

D. Mobilisering

Mobiliseringen av basförbanden bedömes kunna genomföras normalt men med vissa störningar beträffande basbataljon Barkarby, Tullinge, Arlanda och Bromma. Dessa basbataljoner omgrupperas till andra baser inom eskaderområdet. Stridsledningsförbandens mobilisering genomföres normalt.

E. Flygstridskrafternas verksamhet

Tillgängliga jaktflygförband insättes efterhand i luftförsvarsuppgifter. Omkring kl 1000-1200 kommer fiendens andra stora anfallsvåg, cirka 340 flygplan. Cirka 40 jaktflygplan startas mot denna våg, och fienden åsamkas förluster om ca 60 flygplan.

Under fortsättningen av 1: dygnet fortsättes jaktförsvaret jämsides med spridning av jaktförbanden till eskaderområdets krigsflygfält.

E 3 jaktförband bedömes på grund av risken för nya stora anfallsvågor icke kunna sättas in i attackföretag under 1: dygnet.

Attack mot fienden på sjön ombesörjes av E 1. Kvarvarande spaningsflygplan igångsätter från ungefär kl 0600-0700 spaning enligt CE 3 Operationsofficer genom CF11 (divisionschef) försorg eftersom CE 3 ledning vid denna tidpunkt icke kan göra sig gällande.

Spaningsflygplan bedömes 1: dygnet kunna göra cirka 50 spaningsföretag varvid fiendens ilastning i egna hamnar, rörelser på sjön samt landsatta styrkor i våra hamnar främst utpanas.

2.2 Andra och tredje anfallsdygnen

IV. Militärområdet

Fo46-SK

A.

Mobiliseringen av armé- och kustartilleriförband inom fo46 försvåras, speciellt inom Norrtälje- och Rådmansöområdet. Med hänsyn till fiendens framgångar inom norra och mellersta delen av Stockholms skärgård inriktar sig fobef-CSK på upprättande av en inre försvarslinje Siarö-Ängsholmen-Stavsnäs. Förbanden på Värmdö och KAB3 intar efter hand utgångsgruppering enligt gällande stridsplan och beräknas D+2 ha nått en personalstyrka av cirka 605. Ytterligare tillväxt blir ringa med hänsyn till läget inom Stockholmsområdet och på Södertörn.

B.

Minutläggningsdivision/KA1 lägger ut strandförsvarsminor i Furusundsleden, norr och söder Kyrkogårdsön natten 5-6/8. Mineringarna försvaras av ett lätt robotbatteri på Kyrkogårdsön och luftvärnstropp (2 40mm) St Saxaren. Spärrkompanichef med stabsgrupp på Kyrkogårdsön.

Ett lätt robotbatteri grupperas på norra Djurö, försvarar en under natten 4-5/8 utlagd minering mellan Ängsholmen och Djurö. Luftvärnstropp (2 40mm) Kungsholmen försvårar framträngande inom eldområdet från morgonen 5/8.

Värmdön försvaras av XVI. Cykelskyttebataljon (50 %) med mera från och med 6/8, varvid 6. Luftvärnskompani grupperas norra Värmdö för i första hand sjömålsuppgift. 424. Värnkompani (enligt plan på Korsö) grupperas i Stavsnäsområdet.

Inom KAB3 är fredsutlagda minspärrtroppar stridsberedda från och med 6/8 på morgonen, tunga batterier och luftvärnstroppar stridsberedda till 50 %, staber fungerar med 50 % av personalen.

XVIII. och XIX. Cykelskyttebataljon har till cirka 50 % genomfört mobilisering och intagit utgångsgruppering på Södertörn, varvid XIX. cykelskyttebataljon binder fienden i Nynäshamn och St Vika.

Radiosamband 80 % och tråd 20 % inom KAB 3 på morgonen 6/8.

C.

På Rådmansölandet har del av XXI. cykelskyttebataljon (30 %) jämte 422. Värnkompani (50 %) genomfört mobilisering 6/8 på kvällen. Mobilisering av KAB1 kan tillsvidare inte genomföras på Rådmansölandet. Viss luftvärn- och robotmateriel har genom helikoptertransport undanförs från Rådmansölandet till norra Värmdö.

Fo44

Fiendens väg- och knutpunktsförsvar i linjen Södertälje-Stäket-Märsta-Roslagskulla förstärks.

I Stockholm torde för rikets totalförsvar särskilt viktiga byggnader och anläggningar tas av fienden. Fiendens förband torde också åstadkomma en delning av Stockholm så att förflyttningar landvägen över Västerbron och Stockholms ström omöjliggörs.

Fo47, 48 och 43

Inga nämnvärda förändringar inträffar i det markoperativa läget.

Mobilisering och tillväxt

Inom fo44 och 46 torde vid lokalförsvarsförband ur armén under natten 5-6/8 cirka 50 % av personalen ha inställt sig. Fordon och sådan materiel som skall lämnas av civila leverantörer (cyklar, verktyg med mera) uppskattas även ha kunnat anskaffas till cirka 50 %.

Undantag utgör värn- och luftvärnsförband vid Barkarby, Bromma och Tullinge, som ej kunnat mobilisera alls. Någon ytterligare styrketillväxt vid lokalförsvarsförband inom fo44 och fo46 är ej att vänta. Förbanden sätts tidigt 6/8 in i strid.

Av fältförbanden inom fo44 bedöms IB1 överhuvudtaget ej kunna mobiliseras. Av IB38, som till största del mobiliseras inom fo47 och (mindre del) inom fo46 och fo44, torde på grund av att personalen från Stockholm ej kan inställa sig, endast sammanlagt en bataljon kunna mobiliseras. Bataljon sammansätts av från olika mobiliseringsgrupper samlad personal. Bataljons bedöms vara gripbar 080600 (det vill säga femte anfallsdagen).

Reduceringar i personalstyrkan drabbar även de förband som mobiliserar inom fo47, 48 och 43 på grund av att de är till stor del rekryterade av Stockholmare. Fältförbanden når upp till en personalstyrka av 40-80 %. Vid de lokalförsvarsförband som mobiliserar långt från Stockholm inställer sig något större antal värnpliktiga.

Gotlands fastlandskontingent är färdigmobiliserad 5/8. Två B-omgångar i fo43 har ej inställt sig på grund av att personalen bor väster om Södertälje.

Bedömd styrketillväxt vid militärområdets trupp samt sannolik koncentrerings till IV. militärområdet av förband från I, III, och V. militärområdet framgår av tabell nedan.

MKO

A. Fiendens bedömda åtgärder

Fienden torde sträva efter att säkra inloppsleden till Stockholm och Norrtälje från Arholma och Sandhamn för fortsatt utveckling av företaget. Fiendens åtgärder härför är spärrar vid Oxdjupet, Simpnäs, Fejan och Korsö-Sandhamn. Flankerande mineringar vid Stavsnäs, Möja samt syd Sandhamn. I avvaktan på att spärrförband hinner tillföras bedöms motorkanonbåtar och mindre eskortfartyg medfölja transportfartyg in i Stockholms skärgård.

B. Inriktning av sjöoperativ verksamhet

1.

Disponibla resurser avdelas för att organisera försvaret från såväl sjö- som landsidan av KAB3-SörB så att kustflottan kan utnyttja SörB. Framställning göres till militärbefälhavaren att slå fienden på Södertörn.

Basbevakningskompani och kustartilleriförband försvarar Huvudholmen, Märsgarn och Muskö.

2.

Fiendens transporttonnage i Stockholm, Nynäshamn, St Vika med flera hamnar och Stockholms skärgård förstöres.

3.

Fiendens inseglingmöjligheter till i första hand Stockholm avskärs med kustartilleri-stridskrafter och minor i en linje Siarö-Ängsholmarna samt en innanför Vaxholm. Infartsmöjligheterna till Norrtälje spärras med minor.

4.

Mineringar:

- Siarö (F13 och F14) med minutläggningsdivision, minor billedes från Vätö.
- Ledavsnittet vid Sollenkroka med ATB, färjor med mera från SörB. Minor från Huvudholmen.
- Lederna nord och syd Bergholmen med transportbåtar från ÖVS och Stockholms hamn, minor från Bergholmen.
- Norrtäljeviken väst om Vätösund med färjor från Furusund och Gräsö, minor från Vätö.

5.

Kust- och inomskärsmineringar (invasions-) utlägges utanför Sandhamn med jagare, antiubåtsmineringar utanför Landsort-Huvudskär med Gotlandsfärja eller Älvsnabben.

6.

Kustflottan (3 jagare, 6 motortorpedbåtar, 3 minsvepare, 5 ubåtar) ombaseras från OrrB till SörB natten mellan dygn 2-3. I samband härmed förstöres fientligt transporttonnage i Stockholms skärgård. Påföljande natt utnyttjas jagarflottilj för mineringsföretag utanför Korsö och hålles därefter i hög beredskap för anfall mot företaget som går in mot Sandhamn.

Ubåtar i anfallslägen väl till sjöss utanför Sandhamn.

Minsvepare förstärker försvaret i Södertäljeinloppen.

C. Mobilisering

Inga fartygsenheter ännu mobiliseringsrustade. I Bo7 fortgår fortfarande mobilisering utan nämnvärda störningar. I Bo5 håller övervakning av skärgårdsområdet på att organiseras med inryckt personal. Beräknas kunna börja rapportera dygn 4.

SörB organiserad till 60 % dygn 3.

CMKO kvarstannar på uppehållsplats på Märsgarn. En operationsbas börjar förberedas i Bråviken-Arkösund som ersättning för SaxB och GröB.

D. Resultat

Resultat (sannolikhet) av minering, robot- och automatkanonbeskjutning vid Sollenkroka mot fiendens invasionsföretag mot Stockholm tredje anfallsvågen:

- Fartygen formerade på kolonn.
- 6 Fartyg sänkes. Minsvepning före täten minskar riskerna.
- Påtvingade manövrar ökar riskerna väsentligt. Robot- och automatkanonbeskjutning bedömes skada och göra ytterligare 4 fartyg manöverodugliga. Summa 50 % förluster. Därtill kommer tidigare lidna förluster genom insats av E 1 i Östersjön och kustflottan till sjöss utanför Korsö. Slutresultatet bedömes bli att fiendens tillförsel till Stockholm avbrytes.

E3

A. Stridskrafter till förfogande

Genom 1:a dygnets förluster, efter den inledande bekämpningen, har de 40 jaktflygplan reducerats med cirka 20 %. Cirka 80 % av de 20 på Uppsala instängda jaktflygplan är från och med 2:a dygnet operativa, varför tillgängliga jaktflygplan är cirka 48-50st.

Därtill bedömes en till två divisioner ha tillförts från E 2 och E 4.

Eskaderns totala styrka bedömes således till 60-65 jaktflygplan 2:a dygnet.

Styrkan nedgår 3:e dygnet med 10 % till cirka 50-55 flygplan.

De 8 tillgängliga spaningsflygplan bedömes reduceras till 6. Någon förstärkning utifrån tillföres icke.

B. Basing och verksamhet

Jaktförbanden har från och med 2:a dygnet genomfört spridning till av fienden icke tagna baser inom eskaderområdet med cirka en grupp per bas. Kvarvarande spaningsflygplan har ombaserat till Hässlö, Malmen och Tannefors. Jaktförbanden insättes med högsta frekvens mot fiendens flygande förband, varvid koncentration sker mot luftlandsättningsföretag och bombföretag. Strid mot fiendens jaktförband undviks.

Främst fiendens luftlandsättningsföretag bedömes lida avsevärda förluster genom vår jaktinsats. Kvarvarande spaningsflygplan koncentreras främst för havsövervakning och uppföljning av fiendens transporter över sjön för att ge underlag till E 1 och flottans operationer mot de fortsatta överskeppningarna.

E 1 operationer från dels baser i Västergötland, dels inom E 3 område koncentreras mot fiendens överskeppningsföretag med insats av attackrobotar. Jaktförbanden insättes i den mån jaktförsvarsuppgifterna icke eftersättes i attackföretag mot enklare mål på sjön samt urlastning i hamnar med automatkanon och jaktraketer.

F. Mobilisering

Mobiliseringen bedömes ha genomförts enligt följande:

- Basförband ca 80 % av F-tabellstyrkan
- Stridslednings- och radarluftbevakningsförband cirka 90 %
- Optiska luftbevakningsförband cirka 75-80 %
- Eskader- och sektorstab cirka 95 % (genom omdisponering av bland annat personal från sektorstab O2)

G. Ledning

CE 3 ledning är fortfarande etablerad i luftförsvarscentral O1 (lfcO1).

Sektorchefen O1 leder verksamheten inom både sektor

2.3 Fjärde - sjätte anfallsdygnet

IV. Militärområdet

A. Fiendens styrketillväxt

Fiendens styrketillväxt har från och med andra anfallsdygnet starkt reducerats. Tack vare att E 3 kunnat förstärkas med jaktförband ur E 2 och E 4 och att E 1 kunnat helt insättas mot invasionen i Stockholmsområdet samt tack vare att marinkommandot och fo46/SK stridskrafter kunnat bestrida fiendens handlingsfrihet i skärgården har avsevärda förluster tillfogats de transportomgångar som från och med 5/8 överförts genom luften och på havet mot brohuvudet. Storleken av dessa förluster är svårbedömbare. Studien har ej genomförts så i detalj att ett realistiskt underlag för detaljerade uppskattningar föreligger.

Överslagsmässigt kan dock bedömas att fiendens förluster uppgår till inemot 50 %. Marinkommandots, eskaderns och fo46/SK motåtgärder har sådan omfattning att fienden ej kan nå önskad hastighet i uppladdningen innan militärområdets trupp mobiliserats. När så har skett kommer även ökade transportbehov för underhåll att uppstå för fienden. Fienden i brohuvudet kommer under femte-sjätte anfallsdagen att ha en svaghetsperiod. Nötningen på eskaderns och marinkommandots stridskrafter kommer att medföra att denna svaghetsperiod efter hand övervinnes.

Förbanden i brohuvudet är utspridda på stor bredd. Förbindelserna inom brohuvudet genom Stockholm torde vara intakta. Man kan förvänta sig att en konsolidering av brohuvudet eftersträvas i den ursprungliga- främre begränsningslinjen, i nordost framskjuten till Norrtälje. Fiendens förutsättningar för fortsatt landstigning i Norrtälje är större än inom övriga delar av brohuvudet. Ett kraftfullt framträngande ur detta brohuvud kan förväntas först när inseglslederna genom skärgården säkrats och när det Svenska flygvapnet nedkämpats i sådan utsträckning att en snabb tillförsel till brohuvudet kan genomföras.

En framskjutning av skyddet till linjen Uppsala-Hallstavik liksom anfallsföretag mot Uppsalabasen och fält 54 är troliga.

B. IV. Militärområdets trupp och handlingsmöjligheter

Av militärområdets trupper blir fältförband gripbara från och med 7/8. Sannolikt kommer ÖB att tillföra arméstridskrafter av betydande omfattning med början på kvällen den 7/8. Tillförseln kommer att ske från norr, väster och söder till IV. militärområdet. Förbindelserna tvärs Mälaren-Hjälmaren kan förväntas- vara hårt ansträngda, varför ett insättande av förband tvärs denna vattenlinje kommer att innebära förseningar.

Tidsfaktorn blir under motanfallsskedet av stor betydelse eftersom fienden efter hand kan väntas få lättare att tillföra förstärkningar.

Ett tidigt genomfört motanfall över Södertälje för att återta Södertörn torde vara svårgenomförbart, eftersom ett frontalt anfall Södertälje kanal är ett vanskligt företag. Fienden bör dock drivas tillbaka till denna kanal så att vår handlingsfrihet inom fo43 säkerställs. En förstärkning av de egna förband som försvarar områden på östra delen av Södertörn bör genomföras. CMKO kan transportera förstärkt bataljon från Bråviken till Dalarö. Förutsättningarna för att från Hallstavik-Uppsala anfälla mot Norrtälje-Stockholm bedöms goda. Terrängen inom området är delvis sådan att infanteribrigader kan väntas få god verkan mot fiendens mekaniserade förband.

MKO-Fo46/SK motåtgärder inom skärgårdsområdet bör på allt sätt stödjas av militärbefälhavaren. Arméförband bör därför tillföras till öarna inom fo46.

C. Militärbefälhavarens beslut

Militärbefälhavarens beslut i mycket stora drag rörande arméförbandens användande blir därför:

– Tidigast möjligt igångsätts motanfall mot fiendens brohuvud varvid kraftsamling sker till området norr Stockholm. Södertälje kanals västra strand tas och försvaret vid Dalarö förstärks. Fo46 trupper förstärks med arméförband som av MKO transporteras från Orrbasen.

D. MKO inklusive fo46

1. Fiendens bedömda verksamhet

Vidtagna sjöoperativa åtgärder i leden Sandhamn-Stockholm bedöms ha haft sådan effekt att fienden icke fullföljer anfallet mot Stockholm. Han bedöms i stället satsa på utvidgning av brohuvudet i Norrtälje, dit leden från sjön är kort och uppbyggda spärrar kan trygga för anfall på sjön söderifrån

2. Inriktning av vår verksamhet

Genom anfall bryts spärrarna vid Oscar Fredriksborg och Korsö snarast. Begäran till militärbefälhavaren från fobef fo46 att trupp tillförs för dessa uppgifter har bifallits.

Uppgiften att försvara KAB3-SörB område kvarstår.

Ny bas organiseras i Bråviken-området med personal ur SaxB.

Sjöstridskrafter hålles intakta genom rörlig bastaktik och insättes mot företag riktade mot område Landsort-Sandhamn. Motortorpedbåtar förstärker havsövervakningen.

Kustartilleristridskrafter spanar mot och stör fienden inom KAB1.

CMKO eftersträvar att överföra fastlandskontingenten dygn 9-10 till Gotland.

Sedan Rindö tagits och egna mineringar syd Vaxholm röjts, ombaseras i Stockholm rustade fartyg till SörB-Bråviken-OrrB. Vår ubåtsinsats till sjöss kommer därmed att dubblas. Senare och i samband med militärbefälhavarens operationer mot brohuvudet i Norrtälje-Stockholm insätts sjö- och kustartilleristridskrafter för att återtaga skärgårdsområdet inom KAB1.

3. Mobiliseringen

Efter 4 dygn beräknas ytterligare 10 % personal tillföras förband ur flottan och kustartilleriet (total styrka därefter 70 %).

Uppsamlad personal från förband inom fienden besatta områden förstärker tillfälligt KAB2, KAB3 och SörB. Rustade örlogsfartyg tillföres kustflottan från Stockholm (motortorpedbåtar, ubåtar) så snart spärrarna vid Oscar Fredriksborg brutits, och från MKS (jagare, motortorpedbåtar, ubåtar) från och med dag 7.

CMKO och CSK staber kvarstår på krigsuppehållsplats.

E 3

1. Resurser

E 3 resurser kommer succesivt att reduceras med bedömt cirka 10 % per dygn. Antalet jaktflygplan kommer således att nedgå till 40-45 operativa jaktflygplan under 6: dygnet. Ytterligare förstärkningar från E 2 och E 4 beträffande jaktflygplan torde icke kunna påräknas.

Antalet spaningsflygplan nedgår till 4-5 under 6: dygnet. Förstärkning bedöms ej kunna tillföras.

2. Jaktförsvaret

Möjligheterna att med tillgängliga jaktflygplan föra ett tillfredsställande jaktförsvaret över brohuvudet bedöms relativt goda vad beträffar främst försvaret mot fiendens fortsatta bas- och förbindelsebekämpning med bombflygplan.

Strid mot jakt- och jaktattacker kommer fortfarande undvikas.

3. Attack

Möjligheterna att insätta jaktförband i attackuppgifter minskar allteftersom resurserna nedgår. Bekämpningen av fiendens tillförsel över sjön samt urlastningar i våra hamnar får helt ombesörjas av kvarvarande del av attackeskadern.

4. Spaning

Nedgången av spaningsresurser är allvarlig.

Även om flygspaningskapaciteten med hänsyn till att fiendens operationer huvudsakligen för östra Mellansverige har kraftsamlat dit, måste dock viss spaningskapacitet avdelas för operationer i södra delen av Sverige.

Kvarvarande spaningsflygplan bedöms även nu helt böra koncentreras för att ge E 1 och sjöstridskrafterna underlag för anfall mot fiendens förstärkningstransporter.

C E 3 överväger därför att vid behov insätta jaktflygplan för ögonspaning.

5. Övrigt

Vissa delar av fastlandskontingenten till Gotland övertransporteras från och med 3: dygnet från Kungsängen-Nyköping.

2.4 Bedömd Svensk styrketillväxt

	4/8	5/8	6/8	7/8	8/8	9/8	10/8	
Norr Mälaren								PB9
							IB12	
Syd Mälaren						En bataljon IB38		
					IB14, IB33, IV. Fördelningsstab 1), PB6 (reducerad)			
Norr Mälaren				Lokalförsvarfsförband samt luftvärnsförband vid flygbaser 50 % av lokalförsvarfsförband 2) inom fo44 och 46				
				Lokalförsvarfsförband samt luftvärnsförband vid flygbaser 50 % av lokalförsvarfsförband 2) inom fo44 och 46				
Syd Mälaren					IB4, IB42, XIV. Fördelningsstab PB10 (reducerad)			
						PB5, IB46 och eventuellt IB41, IB11		

Not:

- 1) Uppehållsplatsgrupp dock redan 041500
- 2) Barkarby, Bromma och Tullinge undantagna

3.

Redovisas ej

4.

Redovisas ej

5.

Redovisas ej

6.

Förkortningar i texten

Armén	Flygvapnet
AUS = Arméns Underofficers Skola	E 1 = 1. Flygeskadern (attack)
Fo = Försvarsområde	E 3 = 3. Flygeskadern (jakt)
Fobef = Försvarsområdesbefälhavare	JAL = JaktLedare
INFSS = INFanteriets SkjutSkola	
MB = Militärbefälhavare	
Marinen	Gemensamt
BO = Bevakningsområde	C = Chef
BÖS = Berga ÖrlogsSkolor	CB = Civilbefälhavare
GröB = GräddöBasen	CFst = Chef Försvarsstaben
KA = KustArtilleri	GPL = Gemensam ledningsPLats
KAB = KustArtilleriBrigad	IV. = Fjärde
SaxB = SaxarBasen	Milo = Militärområde
SK = Stockholms Kustartilleriförsvar	O = Ost
ÖVS = ÖrlogsVarv Stockholm	VO = Vaktstående Officer
	ÖB = Överbefälhavare

Denna sida är medvetet lämnad tom

Studium av kuppanfall mot östra Mellansverige 1963

För mer information:
Besök

WWW.ARMEHANDBOK.SE

© JAN SJÖBERG 2015

SERIE B

AH ARMEHANDBOK